

Bert Maes

De wonderlijke Beukenlaan van Walcheren

DE BEUKENLAAN VAN DE BUITENPLAATS BERKENBOSCH BIJ OOSTKAPELLE OP WALCHEREN IS TER PLAATSE BIJ IEDEREEN BEKEND. HET IS DAN OOK EEN WONDERLIJK FENOMEEN, EEN LAANBEPLANTING VAN DIKKE, GRILLIGE EN LAAG VERTAKTE BEUKENBOOMPJES.

Niet iedereen zal zich echter realiseren dat het hier gaat om een oeroude beukenhaag die sinds ten minste een halve eeuw niet meer is geschoren. Bijzondere landschapselementen worden eigenlijk pas echt spannend als er een tijd lang niet meer naar gekeken wordt. Berkenbosch biedt trouwens wel meer curiositeiten. Door zijn hogere ligging in de binnen-duinrand is de buitenplaats ontsnapt aan de overstroming van Walcheren tijdens de oorlogsinundatie, het onder water zetten van het gebied, van 1944. De groene oase ligt aan de duinrand en net wat hoger dan de rest van het schiereiland. De parkbossen van Berkenbosch en de doorsnijdende lanen staan vol met oude zomereiken van zo'n 200 jaar oud, blijkens de jaarringen. Veel van die eiken hebben een grillige of scheve stamvorm vanwege de stevige zeewinden die Zeeland kunnen teisteren.

Volgens overlevering staat er ook een oude rijk vertakte taxusboom die als de inspiratiebron voor de Mondriaanbomen zou gelden. En inderdaad de boom lijkt er verdacht veel op, maar na wat meer nauwkeurige inspectie moesten we er toch op terugkomen: dit is niet de boom van de schilderijen van Mondriaan. Niettemin, we blijven de prachtige boom de Mondriaanboom noemen.

BLAUWGROEN, OF TOCH...

Dan is er de zogenaamde Goudviskom met drie grote, monumentale moerascipressen op de oever. En daar is iets merkwaardigs mee aan de hand. De drie bomen zijn alle drie net anders van kleur; een groene, een blauwgroene en een er tussenin. Deze variëteiten zijn in geen dendrologische sleutel

te vinden, maar toch: een bomenboek uit 1949 meldt een opvallende blauwgroene moerascipres en geeft er een eigen variëteitsnaam aan: *Taxodium sempervirens cultivar patens*. En jawel de boom was waargenomen op Berkenbosch! Of deze kleurvariant nog ergens anders is te zien is ons onbekend.

BUITENPLAATS MET BAROKKE AANLEG

De huidige aanleg van Berkenbosch dateert uit het begin van de achttiende eeuw. Sinds die tijd is er wel het een en ander veranderd en aangevuld, maar de buitenplaats is nooit 'verlandschappelijk' zoals dat op veel andere buitenplaatsen is gebeurd. Berkenbosch is daarom tegenwoordig nog een van de fraaiste voorbeelden in Nederland van een buitenplaats met barokke aanleg. Wel is eind achttiende eeuw aan de zeezijde, en in samenhang met de aanpalende buitenplaatsen, een beschutting tegen de wind (manteling) van eikenbos en -struweel aangelegd. Wellicht is toen ook de beukenlaan geplant.

Het is echter ook mogelijk dat de beukenlaan ouder is. De dubbele heg loopt aan de noordoostzijde van de buitenplaats parallel aan de duinen en de zee. Hij zal zijn bedoeld voor beschutting en privacy, en wellicht ook als afbakening van de buitenplaats.

Rond 1870 is het oude landhuis, dat bij de nog bestaande rechthoekige vijvers stond, afgebroken. Er is een nieuw landhuis op een andere plaats aangelegd met een parkachtige landschappelijke beplanting waarvan inmiddels weer diverse grote bomen te zien zijn. De oudere beplanting van vóór 1870 is merendeels behouden gebleven en sinds de Tweede Wereldoorlog enigszins verwaarloosd.

Rigoureuze beheerplannen zijn wel gemaakt maar zijn, gelukkig, niet uitgevoerd. Waarmee een prachtig oud landgoed met de wonderlijke Beukenlaan bewaard is gebleven.

De Beukenlaan is dus in feite een uitgegroeide beukenheg. De stamdikte van de individuele bomen verradt de hoge ouderdom en met de doorgesloten stammen is het hegkarakter minder herkenbaar. De beukenheggen staan in aanleg aan weerszijden van de laan, maar zijn op enkele plaatsen verdwenen. Vermoedelijk rond 1930 is er een eikenrij toegevoegd aan de beukenhaag, deels tussen de beuken, deels erachter. Het is een tweede tijds laag van de laan geworden.

VLECHTHEG

Op een enkel deel van de laan zijn enkele decennia geleden weer beuken aangevuld, maar met historisch onbegrip als opgaande boompjes. Meer voor de hand ligt het om de laan weer aan te vullen als beukenheg. Bij nadere beschouwing blijkt de heg grillige zijtakken te hebben die te verklaren zijn

als 'vlechtheg'. De beuktakken zijn naar links en rechts gebogen en gevlochten om een mooie dichte haag te verkrijgen. Het is een oeroude wijze van hegbeheer. Uit Vlaanderen kennen we een prachtige prent uit de zestiende eeuw waarop een gevlochten beukenheg te zien is. In Nederland zijn er hier en daar nog wel bewaard gebleven. Beukenheggen staan vooral in gebieden met zandgronden, en daar zijn ze na 1950 op grote schaal verdwenen en vervangen door haagliguster, schijncipres, levensboom (Thuja), Japanse berberis of laurierkers.

27

Te hopen is dat de huidige eigenaar, Staatsbosbeheer, de Beukenlaan op waarde weet te schatten en de curieuze historie en verschijningsvorm handhaaft. 2018 wordt het jaar van 'Het Cultureel Erfgoed'. Een mooi moment om de groene parels van onze buitenplaatsen en parken extra in het licht te plaatsen. 🌿

Moerascipressen bij Goudviskom

De taxus van Mondriaan

Colofon

42e jaargang, winter 2017
Verschijnt 2x per jaar, oplage 2900 stuks

Redactie Hanna Hirsch, Henriette Lautenbach,
Jorian Eichholtz, Anja Koning
Hoofdredacteur Corine van Dun
Vormgever Jet Westbroek, www.jetwestbroek.nl
Aan dit nummer werkten mee Ed de la Chambre,
Anton van Haperen, Hans Kaljee, Edwin Koot, Jitze
Kopinga, Bert Maes, Gerrit-Jan van Prooijen, Jasper
Putter, Henriëtte Sanders, Jaap Smit, Maïke van
Stiphout, Frank Warendorf

Overname van artikelen en berichten na overleg
met de redactie.

Redactieadres Bomenstichting
Uiterwaardenstraat 308, 1079 DB Amsterdam
Telefoon 020-3306008
E-mail info@bomenstichting.nl
Website www.bomenstichting.nl
ING-bank IBAN NL51INGB0002108755
Drukker Gianotten Printed Media, Tilburg
Papier Circle gerecyceld hv silk mc wit 115 gr

De Bomenstichting heeft tot doel de zorg en aandacht
voor de bomen in de stad en op het platteland te
bevorderen. Zij doet dit sinds 1970.

Al vanaf € 30 bent u een jaar lang donateur van de
Bomenstichting. Studenten krijgen 50% korting.

Beschermvrouwe
Hare Koninklijke Hoogheid
Prinses Beatrix der Nederlanden